

Prezenta lucrare este elaborată în conformitate cu Programa în vigoare pentru testarea națională la disciplina Limba și literatura română.

Referenți științifici:

Prof. Mihaela JIANU
Prof. Mihaela-Gabriela MARCOVICI

GHEORGHİȚA BADEA

**LIMBA ȘI LITERATURA
ROMÂNĂ
GHID DE PREGĂTIRE RAPIDĂ
PENTRU TESTAREA NAȚIONALĂ
– GIMNAZIU –**

Redactor: Aura Gîgă
 Coperta: Catrinel Crefeleanu
 Tehnoredactare: Catrinel Crefeleanu

© COPYRIGHT pentru prezenta ediție:
EDITURA IULIAN, BUCUREȘTI, 2007
 tel.: 021/686.11.65
 tel./fax: 031.402.60.48
 e-mail: edituraiulian@yahoo.com

Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate
 Editurii Iulian.
 Reproducerea parțială sau totală, fără acordul scris
 al Editurii Iulian, se va pedepsi conform legii.
 Drepturile de distribuție, în țară și în străinătate, aparțin
 în exclusivitate:
 S.C. IULIAN CART SRL
 tel./fax: 031.402.60.48
 O.P. 7, C.P. 150 - București

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
 BADEA, GHEORGHÎȚA**

**Limba și literatura română : ghid de pregătire
 rapidă pentru Testarea Națională / Gheorghîța Badea. –**
 București : Editura Iulian, 2007
 ISBN 978-973-8910-40-9

811.135.1(075.33)
 821.135.1.09(075.33)
 371.27:373.3

CUPRINS

Cuvânt introductiv	7
Despre autoare	9
Programa pentru testarea națională la disciplina limba și literatura română	11
A. Argumentări / Demonstrații	22
I. Genul epic	22
1. Basmul	22
– „Prâslea cel voinic și merele de aur”	23
– „Greuceanu”	27
2. Balada	29
– „Toma Alimoș”	30
– „Miorița”	41
– „Pașa Hassan” de George Coșbuc	50
3. Schița	56
– „D-I Goe” de I. L. Caragiale	56
– „Vizită...” de I. L. Caragiale	59
4. Nuvela	61
– „Două loturi” de I. L. Caragiale	62
– „Dincolo de nisipuri” de Fănuș Neagu	65
5. Fabula	68
– „Câinele și cățelul” de Grigore Alexandrescu	69
– „Boul și vițelul” de Grigore Alexandrescu	72
6. Romanul	76
– „Baltagul” de Mihail Sadoveanu	77
II. Genul liric	81
1. „Lacul” de Mihai Eminescu	81
2. „Dorința” de Mihai Eminescu	84
3. Doina	87
– „Frunză verde magheran...”	87
– „Doină”	91

– „Măi bădiță, floare dulce”	94
4. Imnul	96
– „Deșteaptă-te, române!” de Andrei Mureșanu	96
– „Imn lui Ștefan cel Mare” de Vasile Alecsandri	100
5. Pastelul	103
– „Iarna” de Vasile Alecsandri	104
– „Sfârșit de toamnă” de Vasile Alecsandri	106
III. Genul dramatic	109
Comedia	109
– „O scrisoare pierdută” de I. L. Caragiale	110
B. Caracterizări de personaje	114
1. Prâslea din „Prâslea cel voinic și merele de aur”	114
2. Greuceanu din „Greuceanu”	117
3. Toma din „Toma Alimoș”	119
4. Ciobănașul moldovan din „Miorița”	121
5. Mihai Viteazul din „Pașa Hassan” de George Coșbuc	123
6. Goe din „D-I Goe” de I. L. Caragiale	125
7. Ionel din „Vizită...” de I. L. Caragiale	128
8. Lefter Popescu din „Două loturi” de I. L. Caragiale	130
9. Vitoria Lipan din „Baltagul” de Mihail Sadoveanu	132
10. Gheorghiuș Lipan din „Baltagul” de Mihail Sadoveanu	135
11. Ștefan Tipătescu din „O scrisoare pierdută” de I. L. Caragiale ..	137
12. Zoe Trahanache din „O scrisoare pierdută” de I. L. Caragiale	138
C. Scrieri funcționale – modele și convenții specifice	140
1. Cerere	140
2. Scrisoare	141
D. Teste de limba română	142
E. Bareme de corectare și notare	159

CUVÂNT INTRODUCTIV

Cartea „Limba și literatura română. Ghid de pregătire rapidă pentru testarea națională” am proiectat-o pentru pregătirea suplimentară a elevilor, în vederea susținerii testelor naționale și a obținerii unor rezultate foarte bune.

Cunoscând realitatea din clasa de elevi, mi-am propus să învăț și să recapitulez rapid, împreună cu aceștia, scopul final fiind evaluarea capacităților și a competențelor dobândite și exersate pe parcursul ciclului gimnazial.

Lucrarea – concepută pe baza Programei în vigoare pentru testarea națională la disciplina Limba și literatura română – se adresează, în special, elevilor clasei a VIII-a, care se pregătesc pentru susținerea Testelor naționale, și, în general, tuturor elevilor din clasele a V-a – a VII-a.

Cartea este structurată în trei părți:

- ◆ partea de literatură, cea mai bogată, care cuprinde redactarea unor tipuri de compunere, în conformitate cu Programa în vigoare pentru testarea națională la disciplina Limba și literatura română;
- ◆ partea de limba română, în care se oferă modele de cerere și de scrisoare;
- ◆ partea de limba română, care cuprinde 14 teste pregătite după modelul celor de la testele naționale.

- sunt folosite formule tipice: de început (inițiale / introductive), de mijloc (mediane) și de încheiere (finale);
- sunt prezente cifrele trei, șapte, nouă sau multipli ai acestora.

BASMUL POPULAR

PRÂSLEA CEL VOINIC ȘI MERELE DE AUR

Literatura populară este un adevărat tezaur, în care basmele dau glas dorinței oamenilor de frumos, de cinste, de încredere în forțele binelui.

G. Călinescu considera că basmul este „ogindirea vieții în moduri fabuloase”.

Basmul este opera epică în proză, de mare întindere, în care întâmplările reale se împletesc cu cele fantastice. Acestea sunt săvârșite atât de personaje reale, cât și de personaje cu puteri fabuloase, care reprezintă forțele binelui sau ale răului, din a căror confruntare iese întotdeauna învingător binele.

În basm, operă epică de mare întindere, elementele reale se îmbină cu cele fantastice, binele luptă împotriva răului învingându-l, iar deznodământul este fericit. Fiind o operă ce aparține literaturii populare, întrunește, de asemenea, caracteristicile acesteia: **orală** (transmisă prin viu grai), **anonimă** (nu are autor cunoscut) și **colectivă** (la realizarea ei participă mai multe persoane).

Basmul „Prâslea cel Voinic și meriele de aur” începe cu **formula inițială**, specifică basmului: „A fost odată ca niciodată”. Este vorba

despre un împărat, în grădina căruia exista un măr ce făcea mere de aur, dar chiar înainte de a se coace, acestea erau furate, iar împăratul nu reușea niciodată să mănânce din ele. Mai mulți viteji, inclusiv fiii cei mari ai împăratului, au încercat prinderea hoților, dar fără succes: „Toți paznicii, din toată împărăția și cei mai aleși ostași, pe care îi pusese împăratul să pândescă, n-au putut să prindă pe hoți”.

Într-un final, împăratul decide să taie mărul, dar fiul cel mic îl roagă să-l lase și pe el să-și încerce norocul: „— Eu nu mă încumet, zise Prâslea, a prinde pe hoți, ci zic că o încercare de voi face, nu poate să-ți aducă nici un rău”. Tatăl acceptă propunerea lui Prâslea, iar acesta se pregătește pentru pândă, luându-și cărți de citit, două țepușe, arcul și tolba cu săgețile. Noaptea, la apariția hoțului, eroul reușește să-l rănească și să-i ducă tatălui său meriele mult dorite.

După acest episod, Prâslea dorește prinderea hoților; așadar, îi ia pe frații săi și pornesc după dâra de sânge lăsată de hoț. Ajung la o prăpastie, care reprezintă poarta de intrare pe celălalt tărâm, iar personajul se înfruntă cu trei zmei, care țineau prizoniere trei fete de împărat. Pe primii doi îi învinge mai ușor, dar lupta cu al treilea este mai grea; cu toate acestea, îl va doborî și pe cel din urmă, ajutat fiind de fata cea mică de împărat și de un corb.

Aici se poate observa și o **formulă mediană**: „și se luptară / și se luptară / zi de vară / până seară”, al cărei rol este acela de a ține trează atenția cititorului. Palatele zmeilor sunt transformate în trei mere, iar Prâslea și fetele pornesc spre groapă pentru a putea ajunge pe tărâmul lor. Fetele ies din prăpastie, primele două având câte un măr și câte o scrisoare, în care Prâslea le hotăra drept soții ale fraților săi.

Știind că frații săi ar dori să scape de el, Prâslea păstrează mărul de aur al fetei celei mici, iar „când se mai lăsă frânghia ca să-l mai ridice și pe el, dânsul legă o piatră și puse căciula deasupra ei, ca să-i cerce”. Frații dau drumul frânghiei și pleacă spre împărat împreună cu fetele, spunând că Prâslea a murit. El, însă, văzând că puii unei zgrițuroaice

I. GENUL EPIC

Caracteristici:

- sentimentele, ideile, concepțiile autorului sunt exprimate indirect, prin intermediul personajelor;
- principalul mod de expunere este narațiunea;
- cuprinde diferite specii: în versuri (balada, fabula, poemul etc.) sau în proză (basmul, schița, nuvela, romanul etc.).

BASMUL

Caracteristicile speciei literare:

- este o narațiune de mare întindere;
- întâmplările se desfășoară într-o anumită ordine;
- locul și timpul nu sunt determinate;
- se împletesc fapte reale și fapte fantastice;
- se urmărește lupta dintre bine și rău, din care binele iese învingător;
- personajele sunt diametral opuse și întruchipează binele și răul; pot fi personaje cu puteri supranaturale, personaje fantastice, personaje animaliere;
- personajele au capacitatea de a se metamorfoza;
- eroii au de trecut probe al căror grad de dificultate crește;
- apar obiecte cu puteri miraculoase;

sunt în pericol, îi salvează, iar aceasta, drept răsplată, îl duce pe tărâmul lui.

Ajuns acasă, Prâslea află că frații lui s-au căsătorit și că fata cea mică nu vrea să se mărite decât cu acela care i-ar aduce o furcă de aur ce toarce singură. Prâslea se înfățișează argintarului căruia i se poruncise acest lucru și, cu ajutorul mărilor de aur, îndeplinește voința fetei. Apoi, ea cere o cloșcă cu pui de aur și, văzând că din nou dorința îi este îndeplinită, bănuiește că Prâslea trăiește și cere să i se aducă meșterul care a făcut lucrurile cerute de ea. Inițial, argintarul refuză, spunându-i împăratului: „este un om prost și trentăros și nu este vrednic să vadă luminata față a Măriei-Tale”. Fata îl recunoaște pe Prâslea, la fel ca și tatăl său. Feciorii cei mari sunt chemați de împărat, iar acesta îi spune lui Prâslea să-i pedepsească după cum va crede de cuviință, însă el preferă pedeapsa divină. Frații cei mari sunt omorâți de propriile săgeți aruncate în înaltul cerului, iar Prâslea se căsătorește cu fata cea mică de împărat.

Basmul se încheie specific, cu **formula finală**, care marchează ieșirea din lumea ficțiunii: „Trecui și eu pe acolo și stătui de mă veselii la nuntă, de unde luai:

O bucată de batoc,

Ș-un picior de iepure șchiop.

Și încălecai p-o șa și v-o spusei dumneavoastră așa”.

După cum se poate observa, **timpul desfășurării acțiunii este vag precizat** prin formula inițială: „A fost odată”. **Locul desfășurării acțiunii îl reprezintă cele două tărâmurii**, despărțite printr-o prăpastie; călătoria eroului pe celălalt tărâm poate semnifica și călătoria în infern, el parcurge un drum inițiativ. **Prâslea este personajul principal, real, dotat cu puteri supranaturale**; despre el, aflăm că este feciorul cel mic al unui împărat, dar cel mai viteaz dintre frații săi. **El este reprezentantul binelui**, care luptă cu forțele răului (zmeii, frații, balaurul) și iese învingător. Printre calitățile sale ieșite din comun se pot enumera: forța

Respect pentru oameni și cărți
neobișnuită, capacitatea de a vorbi cu corbul, de a metamorfoza palatele zmeilor în mere.

De asemenea, în basm există **obiecte cu puteri miraculoase** (merele în care sunt transformate palatele, cloșca cu puii de aur, furca de aur), **animale care îl ajută pe erou** (corbul, zgripturoaica), ele situându-se de partea binelui. În afara personajului real cu puteri supranaturale, Prâslea, există și personaje reale lipsite de astfel de puteri (împăratul, frații, fetele de împărat) sau fantastice (zmeii).

Se poate nota **frecvența cifrei trei**, specifică basmului; există trei feciori de împărat, trei fete de împărat, trei zmei, trei palate și trei mere în care sunt transformate respectivele palate.

Deznodământul este fericit, deoarece binele, întruchipat de Prâslea, este răsplătit prin căsătoria cu fata cea mică de împărat și cu faptul că devine moștenitorul tatălui său la tronul împărăției. De fapt, personajul trebuie supus acestor probe pentru a se desăvârși ca om și pentru a fi capabil de a primi scaunul împărăției.

Principalul mod de expunere utilizat este *narațiunea*, care constă în înlănțuirea cronologică a evenimentelor relatate, dar ea se îmbină cu *dialogul* și cu scurte *pasaje descriptive*: „Prâslea ajunse pe tărâmul celălalt, se uită cu sfilă în toate părțile, și cu mare mirare văzu toate lucrurile schimbate; pământul, florile, copacii, lighioni altfel făptuite erau p-acolo”.

Se poate observa împletirea armonioasă a elementelor de limbă vorbită, regionalismele, care, împreună, dau savoare textului și oralitatea specifică creațiilor populare.

Având în vedere caracteristicile operei literare „Prâslea cel voinic și merele de aur”: narațiune de mare întindere, binele înfruntă răul și învinge, realul se îmbină cu fantasticul, iar unele personaje au puteri supranaturale, se poate afirma că se încadrează în specia literară numită **basn popular**.

GREUCEANU

Basnul popular „Greuceanu” a fost auzit de Petre Ispirescu în 1876, de la un locuitor din mahalaua Delea-Veche, din București. Ulterior, a fost inclus în volumul „Legendele sau basmele românilor”.

Tema basmului o constituie confruntarea dintre bine și rău.

Autorul anonim utilizează *narațiunea* ca principal mod de expunere, dezvăluind, în mod gradat, o suită de întâmplări prin care trece eroul, Greuceanu. Trăirile și sentimentele sunt exprimate în mod indirect, prin intermediul întâmplărilor și al personajelor.

Creatorul popular înfățișează lupta lui Greuceanu împotriva zmeilor care furaseră Soarele și Luna de pe cer.

Basnul începe cu **formula introductivă** specifică: „A fost odată ca niciodată...”, care deschide perspectiva unei lumi fantastice, unde locul, timpul și întâmplările sunt imaginate de povestitor.

Formula de încheiere: „Și eu încălecai pe-o șa, și vă povestii dumneavoastră așa” are menirea de a ne readuce în planul realității. **Formulele mediane** sunt menite să mențină treaz interesul cititorului: „...și merse, merse, merse cale lungă...”

Precizarea locului, a timpului și a personajelor constituie **expozițiunea**. Ca în orice basm, locul și timpul sunt imaginare, mitice. Există două tărâmurii, fiecare conducându-se după legi diferite: „împărăția lui Roșu împărat” și tărâmurile singuratice „unde-și întărcase dracul copiii”.

Originalitatea basmului constă în **intrigă**. Răul, întruchipat de zmei, a furat Soarele și Luna, adică lumina și căldura. Astfel, Împăratul Roșu vestește că doar acela, care va elibera Soarele și Luna de la zmei, va primi jumătate din împărăție și pe fiica sa de soție, și că, dacă nu va izbândi, i se va tăia capul. Greuceanu își ia asupra-i această misiune.

Din acest moment, se declanșează **acțiunea**. Pentru a izbândi, Greuceanu pornește la drum cu fratele său, personaj real, și se sfătuiește, trei zile și trei nopți, cu fratele de cruce, Faurul-Pământului, personaj înzestrat cu puteri supranaturale.

Ca în orice basm, eroul va trece printr-un **număr de încercări**. Se va lupta, pe rând, cu cei trei zmei, va scăpa de capcanele celor trei zmeoaice care încearcă să-l înșele și să-l ucidă și, în final, va scăpa de capcana diavolului care îi furase paloșul.

Salvarea lui Greuceanu în „cușnița” Faurului, lupta cu diavolul transformat în stană de piatră și recuperarea paloșului constituie **punctul culminant**.

Voinicul eliberează Soarele și Luna și se întoarce la împărăție, sfetnicul mincinos este iertat, dar alungat și se face o nuntă „care ținu trei săptămâni”. Acestea reprezintă **deznodământul** subiectului.

O **trăsătură** specifică basmului este **capacitatea personajelor de a se metamorfoza**. De pildă, ajungând în casele zmeilor, Greuceanu se dă de trei ori peste cap și se preface într-un porumbel, apoi într-o muscă. Așa află că zmeii erau duși la vânătoare în Codrul Verde.

În încercarea lor de a-și răzbuna soții uciși, cele trei zmeoaice se metamorfozează, pe rând, într-un păr cu roade bogate, într-o poieniță cu flori deosebite și, în final, într-un nor ca o „flăcăraie”.

În lupta cu diavolul transformat în stană de piatră, Greuceanu se metamorfozează într-un „buzdugan cu totul și cu totul de oțel”.

Ca în orice basm, și aici **întâmplările reale se împletesc cu cele fantastice**. Reale sunt: existența împăratului, a sfetnicului mincinos, legătura dintre cei doi frați, nunta lui Greuceanu cu fata împăratului. Întâmplările fantastice predomină însă: luptele cu zmeii, uciderea lor și a zmeoaicelor, întâlnirea cu Satana, faptele Faurului-Pământului.

Existența personajelor reale și fantastice este o altă **trăsătură** a basmului. Împăratul Roșu, sfetnicul său și fratele lui Greuceanu sunt personaje reale. Zmeii, zmeoaicele, diavolul cel șchiop, Faurul-Pământului sunt personaje fantastice. Greuceanu este personaj real, dar înzestrat cu puteri supranaturale. Aceste personaje întruchipează forțele binelui sau forțele răului.

În lupta pentru triumful binelui, personajele sunt ajutate de **obiecte miraculoase**: paloșul, căruța cu trei cai de fier, ciocul de apă dulce adus de corb.

Basmul „Greuceanu” se încadrează în structura tradițională a speciei: **respectă o anumită schemă** (asumarea misiunii, depășirea probelor, victoria finală și răsplata), **prezintă motive specifice** (comuniunea om-natură, frăția de cruce, motivul drumului și motivul luptei).

Se remarcă **preferința pentru cifra trei**: trei zmei, trei zmeoaice, numărul probelor este tot trei, nunta a ținut trei săptămâni.

Mijloacele artistice sunt specifice unui basm popular: *repetiția*: „iar Greuceanu se duse, se duse, se duse...”; *gradația*, prezentă pe tot parcursul acțiunii; *comparația*: „dete bice cailor cari mergeau repede ca vântul și lin ca gândul”. **Oralitatea stilului** este marcată prin îmbinarea vorbirii directe cu vorbirea indirectă, prin prezența vocativelor: „mărite împărate”, „măi, vericule”, a unor cuvinte și expresii populare: „nu toate muștele fac miere” etc.

Aparținând literaturii populare, „Greuceanu” este o **creație anonimă, colectivă și orală**.

În concluzie, putem afirma că opera literară „Greuceanu” este un **basn popular**, deoarece întâlnim toate trăsăturile specifice acestei specii literare.

BALADA

Caracteristicile speciei literare:

- este o narațiune de scurtă întindere, de obicei în versuri;
- elementele reale se împletesc cu cele fabuloase;
- prezintă o întâmplare din trecutul îndepărtat;
- acțiunea este simplă;
- locul și timpul desfășurării evenimentelor nu sunt bine precizate;
- are un număr mic de personaje, care sunt prezentate în antiteză;
- deznodământul este tragic;
- personajul principal are trăsături fantastice;
- narațiunea se îmbină cu descrierea și dialogul.